

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ХАЛҚ ТАЪЛИМИ
ВАЗИРЛИГИ

ТОШКЕНТ ВИЛОЯТ ДАВЛАТ ПЕДАГОГИКА ИНСТИТУТИ

ЎЗЛУКСИЗ ТАЪЛИМ ТИЗИМИДА
ЎҚУВ - ИЖОДИЙ ФАОЛИЯТНИ
ФАОЛЛАШТИРИШНИНГ НАЗАРИЙ
ВА АМАЛИЙ АСОСЛАРИ

МАҚОЛАЛАР ТЎПЛАМИ

Тошкент
Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси
“Фан” натижи
2008

2. Ўқувчи оқинга экологик маъмулда муваммол тажриба бажариш жараёнида уни билганига оид қийинчиликни тундай қўйин керакки, бу қийинчиликни енгити уни муастакки фикрдагига, ўқувчидий фаолиятини фаолаштиришга ёрдам беради.

3. Ўқувчи оқинга экологик маъмулда муваммол тажриба бажаришда пайго бўлган билимга доир татаб билан мавжур татабни мавжуд назарий билим захираси, амалий қўшикма ва малакалар воситасида қондирин имкони йўқлиги ўргатилган яқиниини бартараф қилади.

4. Экологик маъмулда муваммол тажрибани бажаришда доир саводда асосий муаммони аниқлашга ёрдам беради. Вужудда келин қийинчиликдан қутилиш йўдларини излаб топини режасини белгилайди. Ўқувчинини фаол излашувчан фаолиятга ундайди.

5. Экологик маъмулда муваммол тажриба бажаришда ишлари ўзлаштирилган назарий билим, амалий қўшикма ва малакалар четарасини аниқлашда ўқувчига ёрдам беради, қийин вазиятдан чиқиб кетишининг эн қулай йўзини излаб топиниш қўрсата олади.

Муҳтасар қилиб айтганда, биологидан экологик маъмулда тажриба бажаришда замонавий қонпютер ва ахборот-қонмуникация технология-ларидан фойдаланиш, брингичдан, физика гальими маъмулини ва сифатини ошираш иккинчидан, қонпютер ва ахборот-қонмуникация технология-ларини ўқитувчи ўқувчиларини қувлайшк иш қуролита айлантаради. Бу ўз набаатига қонпютер ва ахборот-қонмуникация технологияларини биологидан экологик маъмулда тажриба бажаришда кен қамровда қўллан ҳақда улардан фойдаланиш долзарб масала яқиниини талоқо элади.

Н. ИСАКУТОВА
Тошкент шаҳридаги 98-мактабда ўқитувчи

БОШЛАНГИЧ СИНФДА ЭКОЛОГИК УЮШМАЛАРНИ ТАШКИЛ ЭТИШ ВА ЎТКАЗИШ УСЛУБИЙИТИ

Ҳозирги кунда табиат экологиксини муҳофафа қилиш ҳар бир жамият аъзосининг вазифаси бўлмоғи керак. Бу ишн амалга оширишда яқинлиқ билан ишлаш зарур ва унга қўлдоқ ёшларни жалб қилиш лозим. Шунинг учун қишлоқ жойларда экологига оид тушуниқлар мактаб ёшдан олоб борилиши мақсада мувофиқ. Айниқса, бошланғич (I-IV) синф ўқувчилари ҳар вақт атроф-муҳитда содир бўлаётган ҳолатлар билан тўғнашадилар

ва унга жавоб бериш учун ҳаракат қиладилар ёки II-IV синфларда табиатшунослик фани бўйича машғулотларга сув, ҳаво, тупроқ, ўсимлик ва ҳайвонларнинг ҳолатлардан бошланғич маълумотлар оқидилар. Бунга ўқувчиларда табиатшунослик фанининг яқини шаклланиши. V-IX синф ўқувчилари физика, кимё, биология ва астрономия каби табиий фанларнинг ўзаро боғлиқлиги асосида назарий билим, амалий қўшикма ва малака ҳосил қиلىнади. Шундай қилиб, қишлоқ мактабларида ўқувчилар ўз атроф-муҳитини ўрда ошган ва кунда машғулот бажарадиган синф хонасида мактаб ва мактабдан ташқарн бўлгандин ҳолатларини енгитишга ўрганиш, аниқлашлари ва уларини оқини оқин йўдларини билишлари лозим. Бунини шакллантиришда қишлоқ мактабларида экологик тарбияга доир уюшмаларини ташкил қилиш мақсада мувофиқ. Чунки бу ўз набаатига атроф-муҳит, синф ва мактаб ҳуусиятларини ишобита ошнн керак бўладди. Ушунга учун бошланғич синфдан 2 нафар аъзо ҳақда юқори синфдан 5 нафар ўқувчи жалб этилиди. Ўқувчилар уюшмасининг вазифаларини бажаришлари нагужасида экологик тарбияга оид тушуниқлар билан қуролланилади. Экологик тарбия уюшмасини ташкил этишдан мақсад бошланғич таълим билан ўрта таълимни узилишинини таъминлашдир.

Бошланғич синфда экологик тарбия уюшмаси ва вазифалари

Бошланғич синфда экологик тарбия уюшмаси мактабдан бошқа ёшлар ташкилотларидан фарқ қилиб, уларинини фаолиятини қўйидагига бўлади:

Синф хонасининг ҳарорати, намлигини оқидий термометр ёрдамида ўқитувчи ва қуролларинини сузатиш, жониворини намликлан, қуролдан сақлашнинг тўл тузи ва тўрларини қўпайтириш; сувдан фойдаланишнинг чиқиб, яроқсиз қонқоз, қартон ва ўсимлик япроқларидан органик ўқитилар тайёрлаш; ёқини ва носиялик, электр энергиясидан фойдаланишнинг назорат қиладди.

Мактаб экологик тарбия уюшмаси вазифалари

Бунда юқори синф ўқувчиси табиий фанлардан оқиди назарий билимлари асосида намлигини термометр билан, ҳароратини термометр билан, босимини барометр билан аниқлайдишлар; жониворларинини қўлашнинг ва уларинини эстетиклик ҳолатини; фанлар бўйича ишлатиладиган ўқув қуролларининг сақлалишини; электр тармоқларидан фойдаланишнинг; фанлар бўйича тўларакларнинг молай-техник базасини; фанлардан ўқитиладиган савод-жавоб кетадларини; фанларнинг ўқитилиш, ўқувчилар томонидан терилган темир-терсақларнинг ўқувчилар томонидан мак-

Экологик назорат қилинадиган ишлар	Табиий ҳолат таҳлили	Экологик ҳолат таҳлили	
		Табиий тарбия	Хўжалик таъмир ишлари

Мақтаб экологик тарбия уюлмаси аъзо тарбияни ҳисоботи

Экологик назорат қилинадиган ишлар	Табиий ҳолат таҳлили	Экологик ҳолат таҳлили		
		Табиий тарбия	Хўжалик таъмир ишлари	Синфдан таъмир ишлари

Мақтаб экологик тарбия уюлмаси аъзоларининг ҳисоботи

Экологик назорат қилинадиган ишлар	Табиий ҳолат таҳлили	Экологик ҳолат таҳлили			
		Табиий тарбия	Синфдан таъмир ишлари	Мақтабдан таъмир ишлари	Хўжалик таъмир ишлари

Б. МИРЗАҲУМЕЛОВ, ТИП Н. ЖУМАЕВ, ҚАРМИН

ФИЗИКАДАН ЛАБОРАТОРИЯ ИШЛАРИНИ БАЖАРИШДА ИННОВАЦИЯ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИ ВА ИНТЕРФАОЛ УСУЛУБЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШНИНГ ЎЗГАРҲОС ХОСУСИЯТЛАРИ

Ўқитувчи физикадан лаборатория ишларини бажаришда ўз мақсадида эриштиш учун керакли ўқув жихозларининг тўғри танлаш, ўқувчининг билим савиясини ҳисобга олиш, турли психологик навий усулларнинг танлаш, дарс жараёнини лойиҳалаш оқини, дарс режасини тўғри туза биллиш, замонавий педагогик, ахборот-коммуникация технологияларини ўз ўрнида қўллай биллиш муҳим аҳамиятга эга. Ҳозирги пайтда физикадан лаборатория иши бажариш жараёнида интерфаол усуллар, инновация, педагогик ва ахборот-коммуникация технологияларини қўлданаш бўлган эътибор ортиб борапти. Чунки замонавий педагогик, ахборот-коммуникация технологиялари ўқувчи ўзлаштиришдан назарий билимни ўзи натижа топишга, мустақил ўраниш, таҳлил қилишга, ҳатто, ҳушосаларни ҳам ўзи белгилаб чиқаришга

ўратади. Ўқитувчи мажбур жараёнда ўқувчи шахс шаклланиши ва билим олиши, тарбияланишига шароит яратди ҳақида бошқарувчи мутахассис бажариш, ҳолос. Инновация технологиялари педагогик жараён, ўқитувчи ва ўқувчи фаолиятига янгиликлар, ўзгаришлар киритиш бўлиб, ўқувчи ва ўқитувчининг билимлик фаолият кўрсатиши орқали амалга оширилади. Инновация технологиялари ва интерфаол усулларнинг ўзига хос хусусиятлари қуйи-қатлар:

- ўқувчининг ўқув фаолияти даврида лаборатория ишини бажаришда бўлган қизқичқилини доимий бўлишини таъминлайди;
- ўқувчининг ўқув фаолияти давомида лаборатория ишини бажаришда бўлган қизқичқилини ортиқроқ;
- лаборатория ишини бажаришда ўқитувчи ва ўқувчининг ҳамкорлигида ўқув фаолиятини танқид этили.

Инновация технологиялари негизи ўқитувчи ва ўқувчининг белгиланган мақсаддан кифолатланган натижага ҳамкорликда эриштиш учун олиштириш ўқув фаолияти жараёнини лойиҳалашда қўрилади. Ўқитувчи физикадан ҳар бир лаборатория ишини бажаришда олиштириш кўра билиш учун натижада лаборатория ишини бажариш жараёнини лойиҳалаштириб олиш зарур. Бунида ўқитувчи учун натижадан физика дарсида бажариладиган лаборатория ишининг технология харахасини тузиб олиш зарурлиги ҳисобга келиб қолади. Чунки ҳар бир лаборатория ишини бажаришда технология харахасини физикадан хусусиятлар, ўқувчи соловияти ва имкониятдан келиб чиққан ҳолда тузилади. Бунида технология харахасини тузиш учун ўқитувчи психология, педагогика, дидактика, хусусий усулбил, замонавий педагогик, ахборот-коммуникация технологияларини хабардор бўлиш керак. Шунингдек, ўқитиш ва тарбиялаш усулларини мукамил биллиш натижада олиштирилади. Физикадан ҳар бир таърифта ишнинг бажарилишини қизиқарли бўлиши асосидан пухта ўйлаб лойиҳалаштирилган технология харахата бевоғоти билиш. Физикадан лаборатория ишини бажаришнинг технология харахаси қай қўрилишда ёки шаклда бўлиши бу ўқитувчи таърибаси, ўз оқини қўлидан мақсадида бошлиқ. Технология харахата қандай тузилган бўлисин барибир унда лаборатория ишини бажариш жараёни яхшироқ ақс этиб бўлиши лойим. Аммо белгиланган мақсад ва вазифалар кифолатланган натижа, лаборатория ишини